

שאלה תורנית והקשר לחיים האישיים שלי/לתקופת הקורונה

כל יום מילויני מכוניות נוסעות בכבישים בכל רחבי הארץ בהם נוהגים גם אנשים דתיים וגם חילונים. כדי לנסוע המכונית צריכה לשרוף דלק והאנרגיה שנוצרת במהלך השריפה גורמת לתנועת המכונית. לנהג במכונית יש דוושה שכאשר הוא לוחץ עליה המכונית מוסיפה דלק לבעירה, וכדי לעצור הוא צריך לעזוב את הדוושה וללחוץ על דוושת הבלם אם צריך.

בשביל שהאנשים שהולכים ברגל לא ידרסו על ידי המכוניות, הותקנו בשבילם מעברי חצייה שבהם יש חובה למכוניות לעצור להולכי הרגל. פעולה זו של הנסיעה והעצירה של המכונית אסורה בשבת, כי הנהג מדליק אש ומלבה או מכבה אותה.

למרות זאת גם בשבת יש יהודים לא שומרי תורה ומצוות שנוהגים במכונית, ולפי החוק הם מחויבים לעצור להולכי הרגל במעברי החצייה.

שבת אחת הלכתי עם כמה חברים ונתקלנו במקרה כזה שהיינו צריכים לעבור את מעבר החצייה בזמן שמכונית הגיע אלינו. בעקבות המקרה התחלנו להתווכח ולדון אם מותר לגרום לנהג במכונית לעצור או שלא. לאחר שלא הגענו למסקנה משלנו, לקחתי את המקרה וחקרתי ולמדתי עליו לעומק בעזרת ספרים ומקורות הלכתיים.

מקרים כאלה של חציית הכביש בשבת במעבר החצייה והמפגש עם המכוניות בכביש, הם מעשים שבכל שבוע ונוגעים לכולנו.

השאלה העיקרית שעמדה לפניי בעת כתיבת המאמר היא אם מותר לגרום לנהג הרכב לעצור את רכבו בעבר החצייה בשבת? בנוסף למקרה זה חקרתי במאמרי שאלות דומות בעלות מאפיינים הלכתיים דומים, כמו: אם אפשר לחסום רחובות בשבת ולגרום בכך להארכת נסיעת הרכב? ואם מותר להדריך נהג הנוסע בשבת לכתובת מסוימת?

סקירת מקורות תורניים

הסוגיה העיקרית שמשפיעה על שאלות אלו היא באיסור "לפני עיוור לא תתן מכשול". הסוגיה הזאת משפיעה על כל הקשר והחובה בינו לבין שאר העם שלא שומר תורה ומצוות, והאחריות שלנו על העבירות והמעשים שלהם. לפי הגמרא החובה שהתורה נותנת לנו לא לגרום ליהודי אחר לעבור עבירה היא רק במקרה שבלי המכשיל הוא לא יעבור על העבירה. אבל אם הוא היה יכול לעבור את העבירה בעצמו או על ידי אחר אין איסור. לכן בשאלות אלה שהנהג יכול לעצור או לנסוע יותר גם בלי המכשיל לא יהיה איסור כלל.

הבעיה שעדיין לכמה ראשונים גם במקרה כזה יהיה איסור לסייע לעבירה מדרבנן.

אף לאלה שסוברים שיש איסור לסייע לעבירה יש כאלה שמחלקים באיסור אם יש קשר ישיר בין הסיוע לעבירה. ובמקרה שמעשה הסיוע כמו העמידה לפני מעבר החצייה, הדרכת הנהג לפני נסיעתו וחסומת הכביש לא נעשו בזמן ובקשר ישיר למעשה עצמו אין איסור מסייע לעבירה.

עוד סוגיה שמשפיעה על השאלה היא בדיון שמותר "להלעיס" את העובר עבירה בכוונה ולתת לו לעבור על איסור. אבל לרוב הפוסקים דין זה הוא רק במקרים מסוימים שבהם יש בחירה בין איסור קל לחמור או שהתקנה בשביל עובר העבירה תגרום לתקלה בציבור. אבל המקרים בהם עוסקת השאלה לא נכללים בדיון זה.

סקירת מקורות חברתיים

שאלות אלו נוגעות בעיקר להדדיות בחברה הישראלית בין הדתיים לחילונים. וההתמודדויות בשאלה משפיעות על החברה והאחריות של אדם על חברו. לכן השאלות הללו הם לא רק ניתוח הלכתי גרידא אלא שאלות התלויות גם בחיי החברה הישראלית.

מצד אחד מי שעובר על איסור צריך להוכיח אותו ולהפריש אותו מהאיסור ובטח שאסור לסייע לו, ואם ישותק זה נראה שהוא מזלזל בשבת. מצד שני התוכחה ואי הסיוע יכולים לפגוע אישית באדם שעובר את העבירה.

לגרום לשנאה בין החילונים לדתיים, להרחיק את האדם מהמסורת והתורה ולחילול השם. ולכן אולי כבר עדיף לשתוק ולא להוכיח את הנהג בזמן הנסיעה ואולי אפילו לכוון אותו ליעדו אם מבקש.

הצעה להתמודדות עם השאלה התורנית

כדי להתמודד עם השאלה בעניין חציית הכביש בשבת, אפשר לבדוק לפני שחוצים אם מכונית מגיעה ולכוון את קצב ההליכה כדי שלא לפגוש בה. אם נאלץ לגרום לה בסוף לעצור, כבר עדיף שימשיך ללכת. כדי לא להגיע למצב של חסימת הכביש, אפשר לתכנן את הסיבה לחסימה שיעשו הכל לפני שבת. וכך לא יצטרכו לחסום את הכביש בשבת.

ואם שואלים אדם על דרך ליעד מסוים, יכול לומר שאינו יודע מהי הדרך אפילו שיש בזה שקר. כי מותר לשנות בדיבורו מפני השלום, שלא לגרום לחילול השם.

